

Rasspecifik avelsstrategi RAS för Finsk lapphund

Lauren Valentine Vagg 2013

Innehåll

Inledning	4
Generellt om rasen	4
Rasens historia, bakgrund och utveckling	4
Övergripande avelsmål för rasen	5
Rasens population/avelstruktur (SKK/Avelsdata)	5
Nulägesbeskrivning.....	5
Populationsstorlek, registreringsciffror	5
Genomsnittlig kullstorlek	5
Inavelstrend (inavelsökning), fördelning parningar	6
Användning av avelsdjur, ålder första valpkull, avkommor per avelsdjur, barn-barn	7
Import av material från andra länder, antal importörer redovisas inom () vid registreringsciffrorna	10
Mål.....	11
Kortsiktiga och långsiktiga mål	11
Strategier	11
Prioriteringar och strategier för att nå målen	11
Hälsa	12
Nulägesbeskrivning.....	12
Generell beskrivning av helhetssituationen i rasen	12
Förekomst av hälsoproblem, sjukdomar och/eller defekter; enkäter, officiella resultat i Avelsdata, försäkringsstatistik	
Förekomst av reproduktionsproblem	25
Mål.....	26
Beskrivning av kortsiktiga och långsiktiga mål	26
Strategier	26
Prioriteringar och strategier för att nå målen	26
Mentalitet och funktion	27

Beteende- och personlighetsbeskrivning hund, BPH	27
Mentalbeskrivning - MH	29
Beskrivning av kortsiktiga och långsiktiga mål	33
Exteriör	34
Nulägesbeskrivning.....	34
Mål.....	35
Beskrivning av kortsiktiga och långsiktiga mål	35
Strategier	35
Prioriteringar och strategier för att nå målen	35
SRFL's allmänna avelspolicy.....	36
Källförteckning.....	37
Bilaga 1 - Katarakt.....	38
Bilaga 2 - Retinal dysplasi.....	40
Bilaga 3 - BPH.....	41
Bilaga 4 - MH.....	43

Inledning

RAS har förankrats hos ägare och uppfödare av rasen genom åren ett flertal samrådsmöten som arrangerats inom SLK:s fem distrikt samt vid ett RAS-möte vid riksstämman 2004. Beslut om att godkänna RAS har tagits vid Svenska lapphundklubbens riksstämma 6 augusti 2005 innan dokumentet överlämnats till SKK för slutgiltigt godkännande. RAS är reviderat 2012-2013 efter ett antal RAS-möten. Senaste revideringen är gjord 2021.

Definition av begreppet RAS (= rasspecifik avelsstrategi)

Generellt om rasen

Den finska lapphunden är på sätt och vis den yngsta av de tre lapphundsraserna. Det var först 1968 som de första två finska lapphundarna av dagens typ registrerades av den Finska kennelklubben. Under 40- och 50-talet fanns det dock i Finland en slags "sydländsk" finsk lapphund. En typ av hund som inte motsvarade kraven för arktiskt klimat, uppblandningen av andra raser var tydlig. Typen kallades för kukonharju-typ efter namnet på den kennel som var ledande under den här perioden. Det officiella namnet var dock "*Lapin Paimenkoira*". Rakt översatt till svenska blir det lapsk vallhund, inte att förväxla med dagens lapska vallhund som på finska heter "*Lapinporokoira*" (lapsk renhund). Standarden för den här tidiga typen av finsk lapphund antogs av FKK (Finska kennelklubben) 1945.

Rasens historia, bakgrund och utveckling

Historien om dagens finska lapphundar tar sin början i Lappland i slutet av 50-talet. 1959 till 1961 genomfördes ett antal forskningsresor för att kartlägga samernas hundar. Ur det mycket varierande hundmaterialet kunde man främst urskilja två olika typer av hundar. Den ena var en nästan kvadratisk, långhårig och moderat vinklad galoppör; lapphund. Den andra typen var längre än den var hög, hade kort päls och var en välvinklad travare; lapsk vallhund. I slutet på 60-talet och början på 70-talet så ansågs den främsta skillnaden mellan dessa två raser bestå i hårlaget, som är kortare på lapsk vallhund, man tog inte så stor hänsyn till kroppsstrukturen. Det fick till följd att långhåriga avkommor till lapska vallhundar registrerades som finska lapphundar. Följaktligen har bägge raserna en del gemensamma förfäder. Under början av 70-talet ansåg man att den typ av lapphundar som man funnit under forskningsresorna i Lappland var den rätta. Den tidigare typen förkastades och 1975 antogs en ny rasstandard. I princip byggdes rasen upp på nytt av hundar som hämtades från samerna. Rasstandarden har sedermera ändrats några gånger, framför allt gällande mankhöjd och godkända färger.

I avelsarbetet med den finska lapphunden har man tagit fasta på den varierande färgskala som finns naturligt hos rasen. På gamla fotografier ser man att samernas hundar hade de mest skiftande färger. Dessutom finns det i det samiska språket en mängd benämningar för olikfärgade hundar. Alla färger är tillåtna men grundfärgen ska vara dominerande, avvikande tecken får finnas på huvudet, halsen, nacken, bröstet, benen och på svansen. Färgerna brindler och merle är inte tillåtna.

I rasbeskrivningen står det att den finska lapphunden är en intelligent, modig, lugn, läraaktig och arbetsvillig hund med mjuka drag. Det är en överensstämmande beskrivning av den allroundhund som den finska lapphunden är idag. I viss utsträckning används lapphunden än idag som renvallare men är idag främst en aktiv sällskaps- och familjehund.

Övergripande avelsmål för rasen

Rasens utveckling är en effekt av uppfödarnas val av avelsdjur. Genetisk variation är en förutsättning för rasens möjlighet att fortleva. Därför skall aveln vara målinriktad, långsiktig och hållbar. Med hållbar menas att den inte leder till brister avseende hälsa, mentalitet och funktion eller tömmer rasen på genetisk variation.

I alla situationer där man vet att någon sjukdom är ärftlig, men inte har några klara begrepp om på vilket sätt, så finns det ändå alltid en enkel grundregel. Använd bara friska och mentalt stabila hundar i avel. Om man därtill inte överanvänder enskilda hundar i aveln minskar risken att ärftliga defekter får någon större spridning i rasen.

Rasens population/avelsstruktur (SKK/Avelsdata)

Nulägesbeskrivning

Populationsstorlek, registreringsciffror

Idag, 2021, finns uppskattningsvis strax över 6000 finska lapphundar i Sverige. Registreringsciffrorna det senaste decenniet visar en mycket positiv utveckling. År 1993 registrerades 55st valpar, år 2005 var antalet 384st och år 2020 var antalet registrerade valpar 845st.

Genomsnittlig kullstorlek

Under perioden mellan år 1990-2020 har det genomsnittliga antalet valpar i kullarna varit konstant runt fem. För en hund av finsk lapphunds storlek anses en kullstorlek på mellan fyra till sex valpar vara helt normalt.

År	Antal kullar	Antal valpar	Valpar/kull
1990-1994	58	285	4,91
1995-1999	132	624	4,72
2000-2004	240	1201	5,00
2005-2009	449	2271	5,06
2010-2012	348	1202	5,06
2013-2015	357	1779	5,00
2016-2020	708	3568	5,0

Import av material från andra länder, antal importörer redovisas inom () vid registreringssiffrorna

Antal reg/år	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tikar (varav import)	345 (22)	280 (10)	313 (8)	291 (9)	301 (7)	256 (10)	311 (5)	368 (10)	418 (10)
Hanar (varav import)	352 (21)	301 (6)	338 (10)	309 (10)	339 (9)	401 (17)	331 (5)	395 (2)	427 (4)
Totalt	697 (43)	581 (16)	651 (18)	600 (19)	640 (16)	757 (27)	642 (10)	763 (12)	845 (14)

Trots att rasen växer i Sverige kan man se att antalet importörer ligger mellan 10-20 st/år. År 2012 och år 2017 har vi en synbar ökning. Ökningen av importörer under år 2012 beror till största delen av att en utländsk uppfödare flyttade till Sverige tillsammans med sina avelsdjur. Under år 2017 importerades ett tiotal hundar från Finland på en och samma gång och kan förklara en ökning under detta år.

Inavelstrend (inavelsökning), fördelning parningar

Rasens genomsnittliga inavelsgrad ligger frekvent under 1 % de senaste 10 åren.

År	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inavelsgrad	0,6%	0,7%	0,6%	0,6%	0,6%	0,5%	0,7%	0,6%	0,5%	0,7%

Rasens genomsnittliga inavelsgrad. Beräknad över 5 generationer.

Det finns enstaka valpkullar som har haft högre inavelsgrad än vad som rekommenderats, men dessa påverkar inte rasens genomsnitt märkbart.

Kullar födda

Fördelning parningar i %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0 - 6,25%	110	117	111	119	122	127	141	127	143	161
6,25% - 12,49%	0	2	2	2	1	1	1	1	1	0
12,5% - 24,99%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
25% -	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Exempel på inavelsgrad för olika släktskapsparningar:

Kusinparning 6,25 %

Halvsyskonparning 12,5 %

Helsyskonparning 25 % (Brott mot SKKs Grundregler fr.o.m. 2006-01-01)

Föräldradjur-avkommaparning 25 % (Brott mot SKKs Grundregler fr.o.m. 2006-01-01)

Rekommendationer:

Inavelsgraden för finsk lapphund är låg och vi har därför en bred avelsbas. Den bör ligga under 2,5 % för att inte riskera att utarma den genetiska variationen. Närmare släktskapsavel än kusinparning (motsvarande max 6,25 % inavelsgrad) ska inte förekomma i någon kombination. Ett viktigt verktyg för att bibehålla en låg inavelsgrad är att begränsa användandet av enskild hanhund. Rasklubbens rekommendation är att en enskild hanhund bör max bli far åt högst 25 valpar innan hanen uppnått en ålder av 5 år. Detta för att hanens avkommor ska hinna utvärderas innan fler avkommor planeras. Max antal valpar hos enskild hane bör inte överstiga 50 valpar under enskild hanes livstid.

Användning av avelsdjur

Det används överlag fler tikar än hanar i valpkombinationer. Detta kan man se på statistiken över en 10-års period. I tabellen nedan visas antal olika tikar respektive olika hanar använda i avel ett visst år. (År=födelsedatum för kull).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Totalt
Kullar	110	119	113	121	123	128	142	132	144	162	1294
Tikar	108	118	108	117	120	124	138	126	142	153	1254
Hanar	74	86	78	86	84	93	105	103	109	105	923

Ålder vid avelsdebut

Övervägande antal hundar avelsdebuterar vid 2-3 års ålder. Det finns avvikelser där de yngsta har varit 7-12 månader gamla, men också hundar över 7år eller äldre.

Sammanställningen visar också att hanarna används i allt yngre ålder än i förhållande till tikarna.

Föräldrarens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2020** (Totalt 162 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	1	6	59	6	0	72
Fader	0	0	1	3	23	13	2	42
Totalt	0	0	2	9	82	19	2	

Föräldrarens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2019** (Totalt 144 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	0	1	53	10	0	64
Fader	0	0	2	5	33	13	3	56
Totalt	0	0	2	6	86	23	3	

Föräldrarens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2018** (Totalt 132 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	0	8	40	6	0	54
Fader	0	0	0	8	22	10	2	42
Totalt	0	0	0	16	62	16	2	

Föräldrarens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2017** (Totalt 142 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	1	1	2	51	16	1	72
Fader	0	0	2	3	21	19	6	51
Totalt	0	1	3	5	72	35	7	

Föräldrarens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2016** (Totalt 128 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	0	1	50	10	0	61
Fader	0	1	1	3	25	14	1	45

Totalt	0	1	1	4	75	24	1	
--------	---	---	---	---	----	----	---	--

Föräldrarens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2015** (Totalt 123 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	0	3	50	7	1	61
Fader	0	0	1	2	16	10	2	31
Totalt	0	0	1	5	66	17	3	

Föräldrarens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2014** (Totalt 121 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	0	4	51	6	0	61
Fader	0	0	2	1	20	10	3	36
Totalt	0	0	2	5	71	16	3	

Föräldrarens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2013** (Totalt 113 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	0	2	28	13	1	44
Fader	0	0	3	3	17	5	3	31
Totalt	0	0	3	5	45	18	4	

Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2012** (Totalt 119 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	0	4	45	9	3	61
Fader	0	0	0	5	22	11	3	41
Totalt	0	0	0	9	67	20	6	

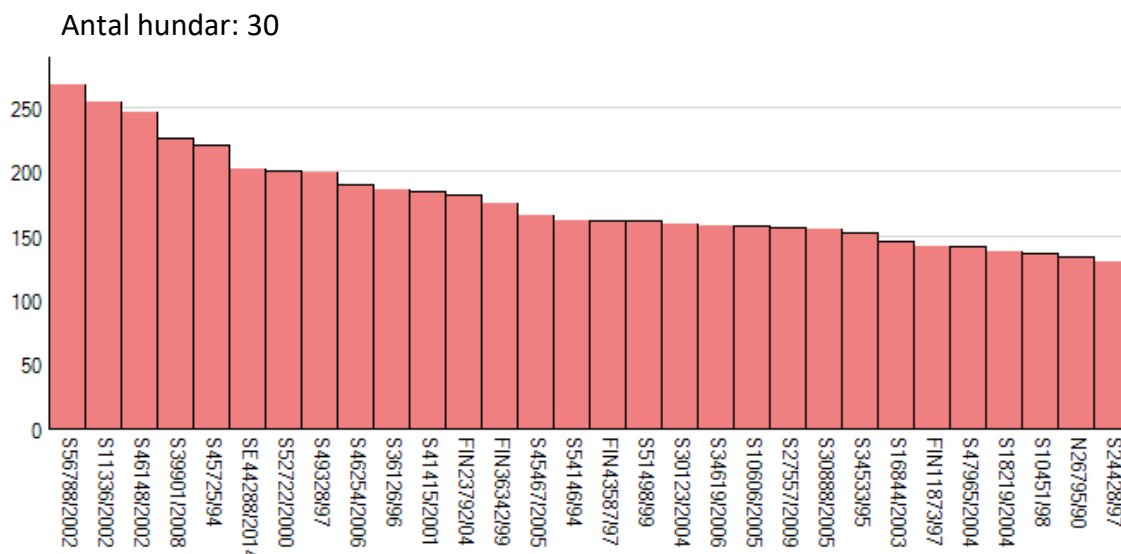
Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda **2011** (Totalt 110 st).

	0-6 mån	7-12 mån	13-18 mån	19-24 mån	2-3 år	4-6 år	7 år och äldre	Totalt
Moder	0	0	0	4	42	7	1	54
Fader	0	0	2	5	24	3	0	34
Totalt	0	0	2	9	66	10	1	

Rekommendationer: Att avelsdebuten inte sker före 22 månaders ålder. Fördelar med att vänta med avel av unga hundar är att sjukdomar och defekter hinner visa sig och ökar även tryggheten av ett säkrare avelsval. Denna sänkning från 24 månaders ålder till 22 månaders ålder har gjorts efter önskan från uppfödare då vissa tilltänkta avelsdjur mognar tidigare än andra. Ändringen gjordes även pga. hemlandets nya rekommendationer där tidigaste avelsdebut är vid 22 månaders ålder.

Avelsstruktur - barnbarn

Diagrammet nedan visar en sammanställning över de 30st hundar (både hanar och tikar) som har högst antal svenskfödda barnbarn. I detta diagram kan man se vilka hundars gener som fått stor spridning i rasen genom att deras avkommor i stor utsträckning gått vidare i avel.

Enligt diagrammet kan vi se att det är ett tiotal hundar som har fler än ca 150 svenskfödda barnbarn. Det är viktigt att ett fåtal individer inte lämnar en stor mängd barnbarn för att behålla en bred genetisk variation.

Mål

Kortsiktiga och långsiktiga mål

Det används idag färre antal olika hanar i avel än antalet olika tikar i valpkombinationer. Genom att öka antalet olika hanar som används i avel i förhållande till antal tikar skulle göra att rasen på sikt breddar den genetiska variationen ytterligare.

Strategier

Prioriteringar och strategier för att nå målen

Genom ras- och uppfödarmöten informera om vikten att bibehålla den genetiska variation som rasen har. Att öka kunskapen om släktskapsavel och barnbarnskurvor genom att informera uppfödare och hanhundsägare hur det kan se ut i vissa specifika släktled och hur man använder sig mer av SKK/avelsdata för att få kunskapen.

Hälsa

Nulägesbeskrivning

Generell beskrivning av helhetsituationen i rasen

Rasen har inga större problem med den fysiska hälsan. Det finns dock några ärftliga defekter som man bör beakta i avelsarbetet. Det handlar främst om katarakt, progressiv retinal dysplasi (PRA), pompes (GSDII), höftledsdysplasi (HD), patella luxation (PL) och armbågsledsartros (ED). På senare tid har man hos enstaka hundar uppmärksammat förekomsten av autoimmuna sjukdomar, cancer, epilepsi, addison, allergier, magproblem och rubbningar av sköldkörtelfunktionen.

År 2013 skickade avelscommitén för finsk lapphund ut en hälsoenkät till alla som ägde en finsk lapphund född å 2000 - 2012. I denna enkät fick ägarna fylla i frågor om bl.a. både hälsa och mentalitet.

Av de 1279st hundarna som deltog i undersökningen var 101st av dessa avlidna. Enligt enkäterna var 17st av dessa hundar avlidna pga. cancer, vilket gör cancer till den vanligaste dödsorsaken i denna hälsoundersökning.

Katarakt

Med katarakt menas en grumling i ögats lins. I rasen har det diagnostiserats fyra huvudgrupper av katarakt; total katarakt, bakre polär katarakt, främre γ -sömskatarakt och övrig partiell katarakt. Mer information om katarakt finns att läsa i "*Bilaga 1 - Katarakt*" i slutet av detta dokument eller på SKK's hemsida:

<https://www.skk.se/sv/uppfoeding/halsa/halsoprogram/ogon/katarakt-gra-starr/>

Avelsrekommendation

Hund med total katarakt eller bakre polär katarakt ska inte användas i avel. Individ med främre γ -sömskatarakt eller övrig partiell katarakt kan i vissa fall användas i avel vid parning med fri partner, rådfråga ögonlyssande veterinär.

PHTVL/PHPV

Vid PHTVL/PHPV finns det rester av blodkärl från fostertiden som inte har återbildas normalt efter födseln. Förändringarna graderas från 1 till 6. Grad 1 är den mildaste graden och ju högre siffra desto kraftigare avvikelser samt synnedsättning.

Avelsrekommendationer

Individer med PHTVL/PHPV grad 1 kan användas i avel om de möter fri partner. Individer med PHTVL/PHPV grad 2-6 ska inte användas i avel.

Retinal dysplasi (RD)

Retinal dysplasi är en ögonsjukdom där det sker en felaktig utveckling av näthinna. Sjukdomen är inte utbredd hos rasen och det är endast ett fåtal individer som ögonlyses med RD per år. Det förekommer fyra olika varianter av RD: lindrig, multifokal, geografisk och total. Mer information om Retinal dysplasi (RD) finns att läsa i "*Bilaga 2 - Retinal dysplasi (RD)*" i slutet av detta dokument eller på SKK's hemsida: <https://www.skk.se/sv/uppfodning/halsa/halsoprogram/ogon/retinal-dysplasi/>

Avelsrekommendationer

Individer med lindrig retinal dysplasi eller multifokal retinal dysplasi kan användas i avel men ska möta en fri partner. Geografisk eller total retinal dysplasi ska inte användas i avel.

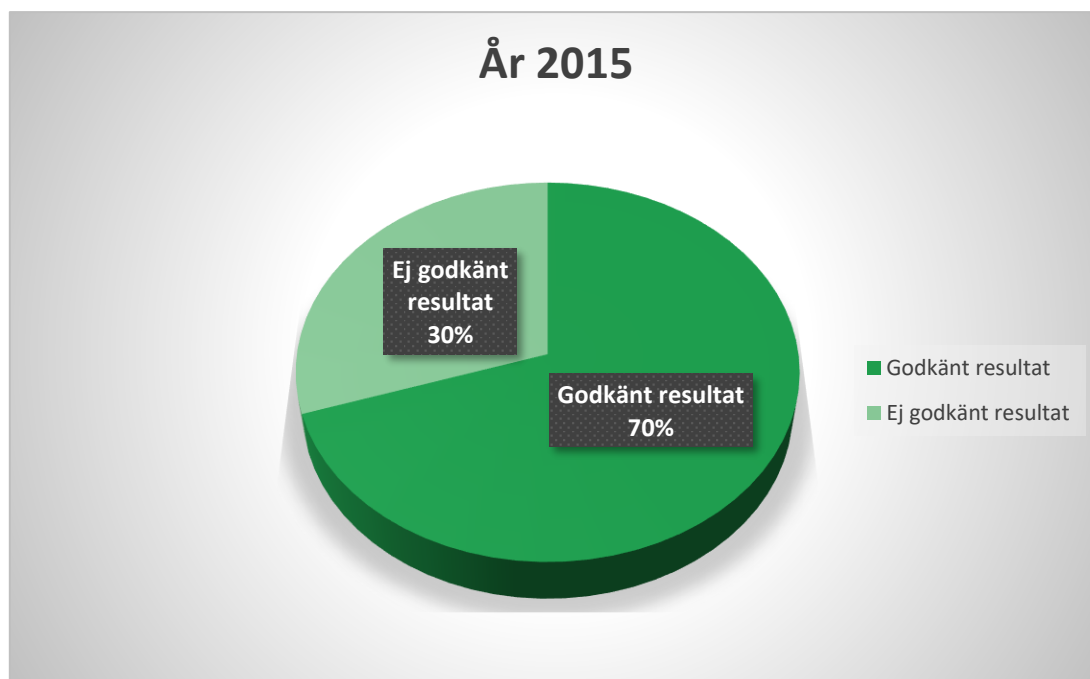
Allmänna rekommendationer om ögonlysning

Det finns idag inget krav på att föräldradjuren ska vara undersökta för att få registrera valpar hos SKK. Rasklubben rekommenderar dock att en ögonlysning inte ska vara äldre än 24 månader vid parning. Uppfödarna har frivilligt i stor omfattning låtit undersöka avelsdjuren.

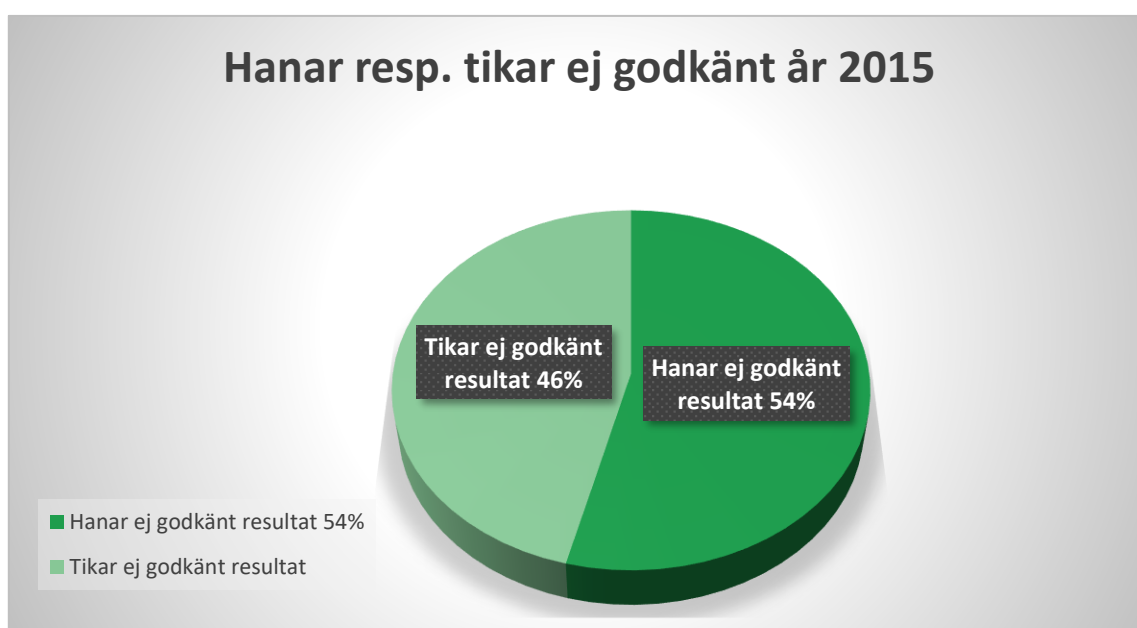
För att få ett perspektiv av hur ögonlysningsfrekvensen har förändrats genom åren har år 2015 och år 2019 studerats och jämförts. Statistiken för år 2015 är baserad på 137st kombinationer och statistiken för år 2019 är baserad på 156st kombinationer. Resultatet presenteras på nästa sida med hjälp av cirkeldiagram. Diagrammen visar hur många procent av avelsdjuren som har ett godkänt* resultat samt skillnaden mellan hane och tik.

I statistiken ingår framför allt svenska avelsdjur. I de fall uppfödaren har valt att använda en utländsk hane är även hanen medräknad i statistiken. Hanarna som har använts är framför allt bosatta i Finland, Norge eller Danmark.

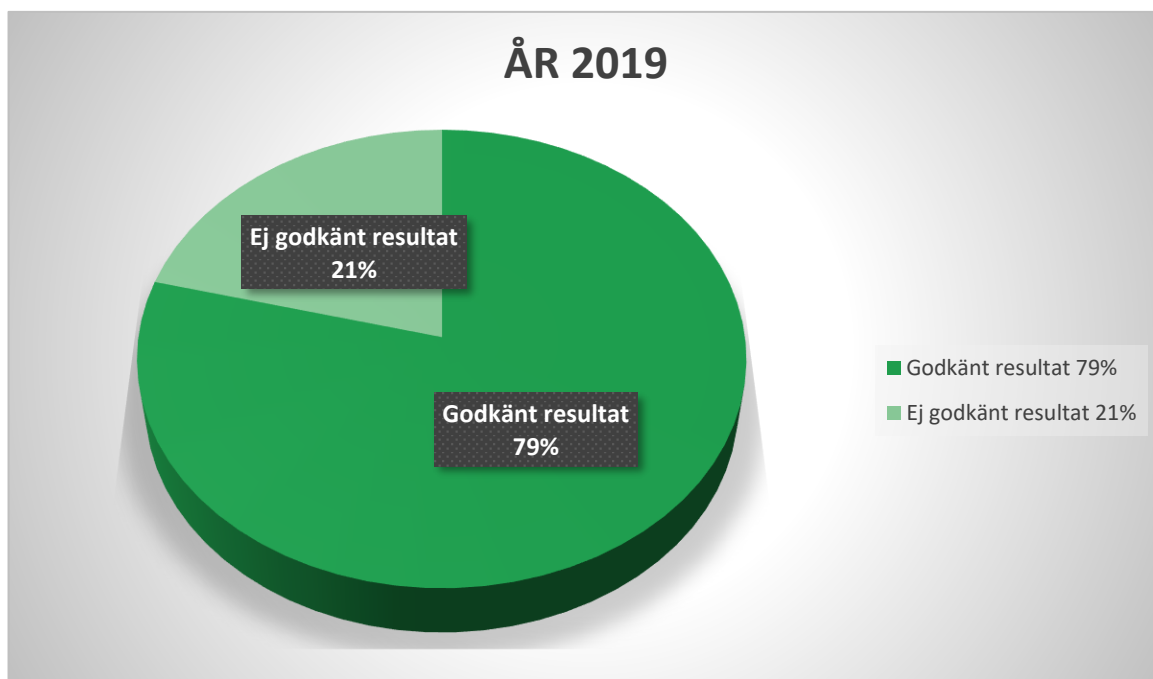
* Godkänt resultat innebär max 2år från ögonlysning till parning

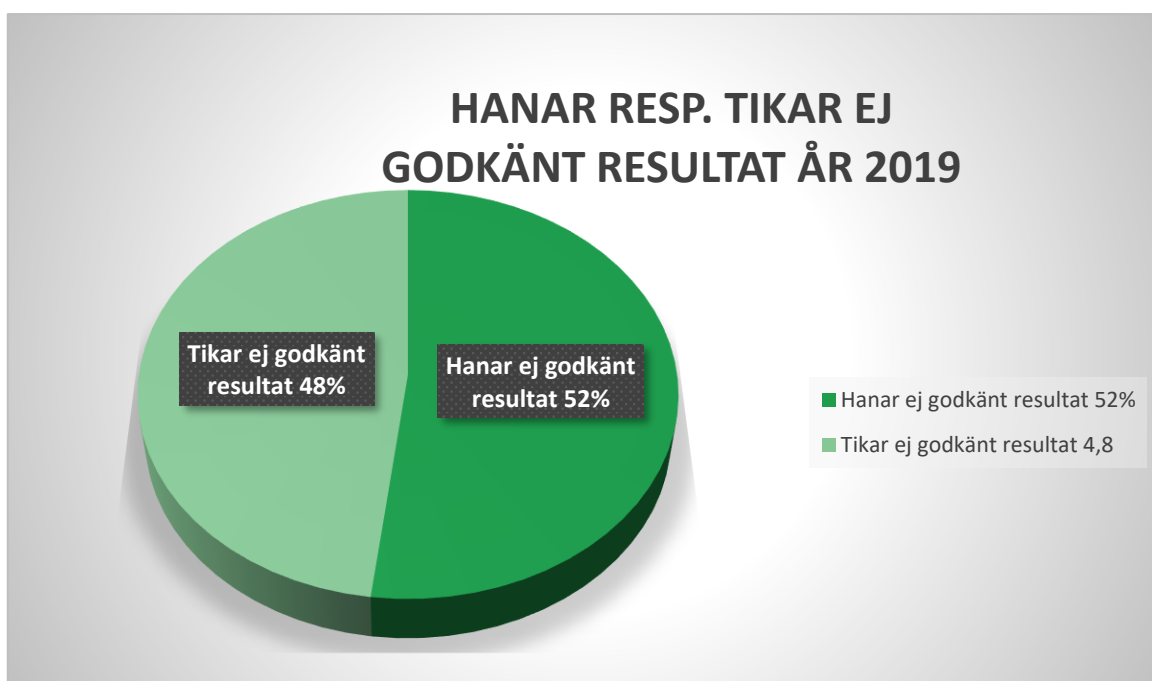
Under år 2015 hade 70% av avelsdjuren ett godkänt resultat vid parning av totalt 137st kombinationer.

Av de avelsdjur som gick i avel under år 2015 och inte hade ett godkänt resultat var merparten hanar.

Under år 2019 hade 79% av avelsdjuren ett godkänt resultat vid parning av totalt 156st kombinationer.

Under år 2019 hade 79% av avelsdjuren ett godkänt resultat vid parning av totalt 156st kombinationer.

Om man studerar ovanstående diagram av resultaten ser man att uppfödare inom rasen har blivit något bättre på att ögonlysa avelsdjuren med åren. Under år 2015 hade 7 av 10st hundar ett godkänt resultat medan under år 2019 hade nästan 8 av 10st ett godkänt resultat. Man kan dessutom se att av de avelsdjur som gått i avel ögonlyses tikar mer frekvent än hanhundar.

Det är även värt att nämna att av de avelsdjur som hade ett godkänt resultat och gick i avel år 2015 hade 5,7% av dessa en anmärkning på ögonen. Denna siffra var även år 2019 just 5,7%. De anmärkningar som var överrepresenterade var olika former av katarakt.

Av de avelsdjur som gick i avel under år 2019 och inte hade ett godkänt resultat var merparten hanar, precis som under år 2015.

DNA-tester

Ett DNA-test kan användas som ett hjälpmedel i avelsarbetet för att minimera risken av vissa sjukdomar hos rasen. Det finns förnuvarande flera olika gentester och det kommer med största sannolikhet att finnas betydligt fler inom några år. Det är viktigt att minnas att väljer man att testa sin hund måste man ta hänsyn till provsvaret i val av avelsdjur. Det finns två genetiska sjukdomar rasen rekommenderas att testa för: prcd-PRA samt pompes (GSDII).

Vill man testa sin hund rekommenderas att ett blodprov tas hos veterinär och samtidigt använder sig av en s.k. allmän remiss från SKK för att säkerställa hundens identitet vid provtagningen. På denna remiss medger också hundägaren att resultatet kan komma att registreras av SKK. (Om man i ett senare skede kommer att införa central registrering av dessa provsvar, behövs denna remiss som ett komplement till provsvaret för att registrering ska kunna ske).

Genom ett DNA-test kan man få reda på om hunden är fri (a), anlagsbärare (b) eller sjuk (c). En hund som är sjuk (c) får inte gå i avel. En hund som är anlagsbärare (b) ska inte möta en annan hund som är anlagsbärare (b) utan endast möta fria (a) hundar. Nedan kan du se hur prcd-PRA och pompes (som nedärvs autosomt-recessivt) nedärvs på ett förenklat sätt. Det är en dock en teoretisk beräkning och där avvikelser kan förekomma.

A = Fritestad hund. B = Bärare av sjukdomsgenen. C = Sjuk hund.

Föräldrar

Avkommor

=

A + A

100% A

=

A + B

50% A, 50% B

=

A + C

100% B

=

B + B

25% A, 50% B, 25% C

B + C

50% B, 50% C

C + C

100% C

Progressiv retinal dysplasi (PRA)

PRA är ett samlingsnamn för en ärftlig ögonsjukdom som förlöper med fortskridande förtvining av näthinna. (Progressiv = fortskridande, Retinal = näthinne-, Atrofi = förtvining). Den form av PRA som finns dokumenterad hos rasen via DNA-test är Prcd-PRA. Symtom kan ses hos unga eller medelålders hundar. Hos finsk lapphund förekommer nästan uteslutande den sent debuterande syncellsdegenerationen. Degeneration innebär att syncellerna åldras och bryts ner i förtid. Arvsgången är enkelt recessiv och autosomal, det betyder att anlagen måste ärvas ner från båda föräldrarna för att sjukdomen ska bryta ut och att sjukdomen kan drabba både hanar och tikar.

Pompes (GSDII)

Pompes sjukdom är en så kallad glykogensjukdom, även kallad GSDII (Glycogen Storage Disease typ II). Pompes sjukdom drabbar unga hundar och är mycket allvarlig. Det finns idag ingen känd behandling som kan bota en Pompessjuk hund. De flesta drabbade hundar dör före 2 års ålder, således har pompes en mycket dålig prognos.

Pompes sjukdom är ovanlig, men den finns dokumenterad på rasen. Den ger försvagning av skelettet och hjärtats muskulatur samt försenad tillväxt. Symptom såsom frekventa kräkningar av slem pga. en förstorad matstrupe.

Under hösten 2012 lokaliserades en gen hos rasen som kan påvisa om hunden bär på sjukdomsanlag eller ej. Denna DNA-analys har hundägare i Sverige börjat använda sig av under 2013. Testet registreras idag inte i SKK's register, men kan komma att eventuellt göras i framtiden.

Det finns idag ingen rapport om hund som drabbats av sjukdomen idag i Sverige, däremot finns flera hundar som bär på sjukdomsanlaget (februari 2021). Vi vet med

säkerhet att betydligt fler hundar har testats, men inte rapporterats in till klubbens avelskommitté.

Degenerativ Myelopati (DM)

DM är en neurologisk sjukdom där immunförsvaret angriper hundens eget nervsystem. Sjukdomen angriper myelinskidan som fungerar som ett isoleringsskikt kring nervtrådarna i ryggmärgen. När dessa bryts ner skadas funktionen.

Degenerativ Myelopati är en sjukdom som en del lapphundar har testats för senaste tiden. Till skillnad mot prcd-PRA och pompes som nedärvs autosomt-recessivt har DM en mer komplex nedärvning. Testet för DM är i skrivande stund inte validerat för Finsk lapphund av SKK's DNA-grupp och bör ej tillämpas på rasen.

Avelsrekommendationer om DNA-test

Det finns idag inget krav på att föräldradjuren ska vara DNA-testade för att registrera valpar hos SKK, men genom att vi testar våra hundar öppnas nya möjligheter. Det är ett bra verktyg att använda för uppfödare och hanhundsägare. Det är viktigt att vi utvärderar resultaten och fortsätter att testa våra hundar. Vi måste också ta hänsyn till vad ett eventuellt DNA-test visar när vi använder en hund i avel.

Väljer man att testa sin hund, måste man ta hänsyn till provsvaret i val av avelsdjur. Detta gäller även om testet inte är validerat i Sverige. Även om det idag inte finns en central registrering av dessa. En hund som är sjuk ska inte gå i avel. En hund som är anlagsbärare ska inte möta en annan hund som är anlagsbärare, utan endast möta fria hundar. Ej heller ska en anlagsbärare paras med en otestad hund.

"SKK/AK vill understryka vikten av att man som uppfödare och/eller hundägare noga utvärderar nyttan, tillförlitligheten och konsekvenserna av ett genetiskt test innan detta utförs. Ingen hund, eller annan levande varelse, är helt fri från sjukdomsanlag. Använd endast tester som är ordentligt validerade och för de sjukdomar som är av klinisk betydelse i rasen. Ogenomtänkt och utbredd användning av DNA-tester kan i värsta fall medföra negativa konsekvenser för rasens hälsa och avelsbas. Kontakta gärna avelsfunktionär i rasklubben om du känner dig osäker. "

Källa: "SKKs avelskommitté informerar om genetiska tester" 20191024

Höftledsdysplasi (HD)

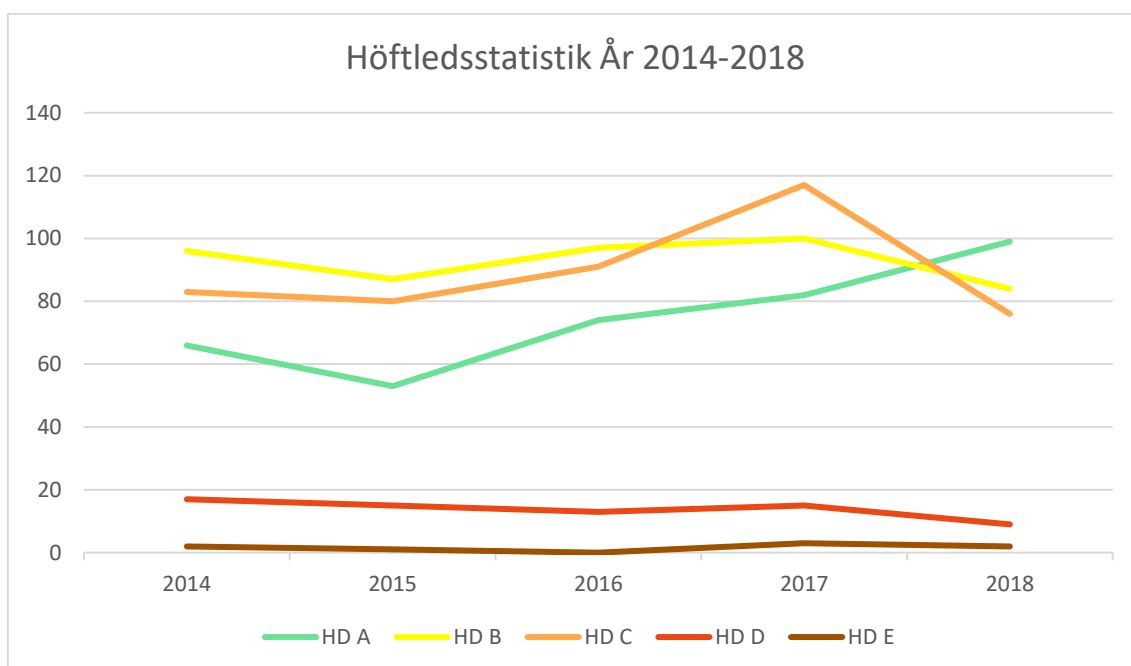
När hunden är ca 18 - 24 månader är det rekommenderat att röntga hundens höfter. För att du ska få ett officiellt godkänt resultat behöver hunden vara minst 12 månader. Det finns ingen övre gräns. Under tiden valpen växer finns det en risk att det sker en felaktig utveckling av höftleden. För att upptäcka denna felaktiga utveckling är det viktigt att man röntgar hundens höfter. Om hunden får ett dåligt resultat är det ofta lättare att förebygga och undvika/förskjuta framtida smärtor än att försöka hjälpa en hund som redan har ont. Det finns mycket hjälp att få hos bl.a. fysioterapeut.

När man röntgar hundens höfter hos veterinären skickas röntgenplåtarna till SKK för avläsning. Höfterna bedöms sedan efter skalan A, B, C, D och E. HD A och B anses vara normala höftleder. HD C är en lindrig dysplasi, HD D är måttlig dysplasi och HD E är en höggradig dysplasi.

Många forskare anser att nedärvningen av höftledsdysplasi är en blandning av recessiv, dominant och kodominant nedärvning. Numera talar man många gånger om den genetiska belastningen för HD och olika tröskelvärden. När en HD-belastad hund överstiger ett visst tröskelvärde utvecklas HD-defekten. Hur detta går till i praktiken känner man inte till. Ingen har hitintills lyckats med att isolera någon av de gener som orsakar HD. Det finns även forskare som anser att HD inte är en genetisk betingad sjukdom utan enbart beror på miljöfaktorer. De flesta är dock överens om att det i botten finns en genetisk bakgrund, som mer eller mindre påverkas av miljön.

Diagnos	2014	2015	2016	2017	2018
HD grad A	66 (25,0 %)	53 (22,5 %)	74 (26,9 %)	82 (25,9 %)	99 (34,7 %)
HD grad B	96 (36,4 %)	87 (36,9 %)	97 (35,3 %)	100 (31,5 %)	84 (31,1 %)
HD grad C	83 (31,4 %)	80 (33,9 %)	91 (33,1 %)	117 (24,6 %)	76 (28,1 %)
HD grad D	17 (6,4 %)	15 (6,4 %)	13 (4,7 %)	15 (4,7%)	9 (3,3 %)
HD grad E	2 (0,8 %)	1 (0,4%)	0	3 (0,9 %)	2 (0,7 %)
Totalt antal undersökta	264	236	275	317	270
Snittålder för undersökning (månader)	24	23	23	22	19
Antal födda	620	579	649	729	644

(Statistiken är baserad på födelseår och inte undersökningsår).

Om man tolkar diagrammet för höftledsstatistiken år 2014-2018 (födelseår) ser man goda trender. HD A har gjort en markant ökning på 11,7% från år 2014 (25,0%) till år 2018 (36,7%). HD B har minskat något men en orsak kan vara den goda ökningen för HD A. HD C har minskat med 3,3% från år 2014 men man ser även en minskning på 8,8% från år 2018 (36,9%) till år 2019 (28,1%). Även för HD D ser man nästan en halvering från år 2014 (6,4%) till år 2018 (3,3%). HD E ligger i princip oförändrat genom åren.

Målsättning

Den kortsiktiga målsättningen är att öka antalet individer som röntgas. Den långsiktiga målsättningen är att med hjälp av fler röntgade individer kunna få förståelse hos nedärvning hos avelsdjuren.

För att minska frekvensen HD är det viktigt att man även tar hänsyn till föräldradjurens och kullsyskonens HD-status och även avkommans HD-status. Ju fler djur som röntgas desto säkrare urval av avelsdjur.

I januari 2016 fick finsk lapphund tillgång till index för HD. Index innebär att man, förutom individens eget röntgenresultat, även tar hänsyn till släktingars resultat för att skatta hundens nedärvningsförmåga (avelsvärde) avseende HD.

HD-index publiceras i SKK Avelsdata och uppdateras varje vecka. En hund som har ett index över 100 kan förväntas nedärva en bättre HD-kvalitet till sina avkommor än rasen i genomsnitt.

Eftersom index är ett bättre mått på hundens nedärvningsförmåga än enbart dess röntgenresultat, bör avelsarbetet avseende HD i raser där index finns tillgängligt

baseras på hundens indexvärde snarare än på röntgenresultatet. Det är dock viktigt att ha i åtanke att vid parning utomlands/import/export kan index ge ett missvisande värde.

Avelsrekommendationer.

För att registrera valpar hos Svenska kennelklubben (SKK) krävs det sedan 1998-01-01 att avelsdjuren har känd höftledsstatus. Svenska rasklubben för finsk lapphund (SRFL) rekommenderar att främst använda hundar som har höfter som är utan anmärkning eller som bedömts ha A- eller B-höfter. Det finns i dagsläget inget formellt hinder att använda hundar i avel som har C-höfter, men detta bör ske efter övervägande och med syftet att tillföra eller bibehålla viktiga egenskaper där index kan var vägledande. Individer med HD D eller E ska inte användas i avel. Vid avelsurval ska HD-status på föräldrar, syskon och eventuellt redan producerad avkomma vägas in.

SKKs generella rekommendation är att föräldradjurens genomsnittliga HD index vid parningstillfället (d.v.s. avkommans preliminära kullindex) ska vara större än 100, vilket innebär att avkommorna förväntas få ett index som är bättre än genomsnittet i rasen. Om den här rekommendationen efterlevs kan den genetiska utvecklingen avseende HD förväntas gå åt rätt håll!

Armbågsledsdysplasi (ED)

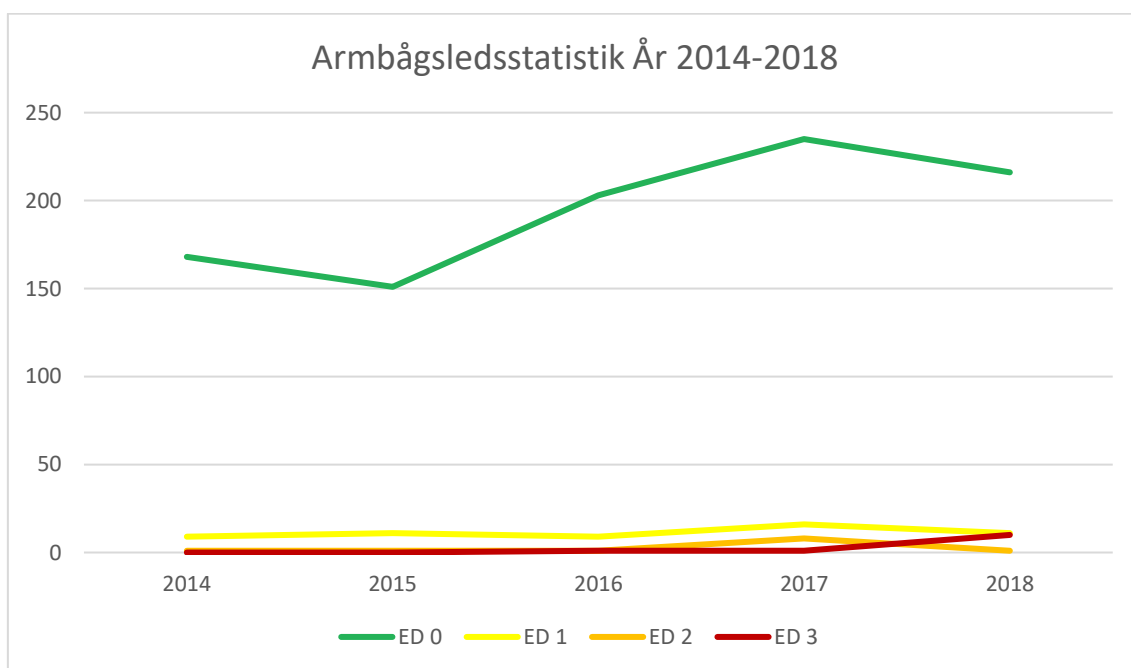
När hunden är ca 18 - 24 månader är det rekommenderat att röntga hundens armbågar. Fr.om. 12 månader registreras resultatet officiellt hos SKK. Under tiden valpen växer finns det en risk att det sker en felaktig utveckling av armbågsleden. För att upptäcka denna felaktiga utveckling är det viktigt att man röntgar hundens armbågar. Om hunden får ett dåligt resultat är det ofta lättare att förebygga och undvika/förskjuta framtida smärtor än att försöka hjälpa en hund som redan har ont. Det finns mycket hjälp att få hos bl.a. fysioterapeut.

När man röntgar hundens armbågar hos veterinären skickas röntgenplåtarna till SKK för avläsning. Vid avläsningen kollar man efter olika tillväxtrubbningar i armbågslederna. Dessa tillväxtrubbningar orsakar att ledbrosket inte utvecklas normalt eller att det skadas pga. rubbad utveckling i omgivande benvävnad. Armbågslederna bedöms sedan efter skalan 0, 1, 2 och 3. Vid ED 0 finns inga påvisbara förändringar i armbågsleden, detta är en frisk och funktionell armbågsled! ED 1 har lindriga benpålagringar (upp till 2mm). Hos ED 2 finns måttliga benpålagringar (2-5mm) och vid ED 3 finns det kraftiga benpålagringar (över 5mm).

Nedärvingen för ED är polygen där flera gener samverkar. Arvsgången är komplex då både gener och miljö påverkar sjukdomens utveckling.

Diagnos	2014	2015	2016	2017	2018
ED ua (0)	168 (94,4%)	151 (92,6 %)	203 (94,9 %)	235 (90,4%)	216 (93,9 %)
ED grad 1	9 (5,1 %)	11 (6,7 %)	9 (4,2 %)	16 (6,2%)	11 (4,8 %)
ED grad 2	1 (0,6%)	1 (0,6 %)	1 (0,5 %)	8 (3,1%)	1 (0,4 %)
ED grad 3	0	0	1 (0,5 %)	1 (0,4%)	2 (0,9 %)
Totalt antal undersökta	178	163	214	260	230
Snittålder för undersökning (månader)	23	22	22	22	19
Antal födda	620	579	649	729	644

(Statistiken är baserad på födelseår och inte undersökningsår).

Om man tolkar diagrammet för armbågsledsstatistiken ovan ser man det röntgas betydligt fler hundar genom åren. Av de hundar som är födda år 2014 är 28,7% röntgade. Av de hundar som är födda år 2018 är 35,7% röntgade. Detta ger en ökning på 7% under 4år. Antalet individer med ED 0 är i princip oförändrat genom åren utan ligger relativt stadigt på 94%.

Målsättning

Den kortsiktiga målsättningen är att öka antalet individer som röntgas. Den långsiktiga målsättningen är att med hjälp av fler röntgade individer kunna minska antalet individer med ED-fel.

I januari 2016 fick finsk lapphund tillgång till index för ED. Index innebär att man, förutom individens eget röntgenresultat, även tar hänsyn till släktingars resultat för att skatta hundens nedärvningsförmåga (avelsvärde) avseende ED. ED-index publiceras i SKK Avelsdata och uppdateras varje vecka. En hund som har ett index över 100 kan förväntas nedärva en bättre ED-kvalitet till sina avkommor än rasen i genomsnitt.

Eftersom index är ett bättre mått på hundens nedärvningsförmåga än enbart dess röntgenresultat, bör man i avelsarbetet avseende ED även ta hänsyn till parningskombinationens ED-index.

Avelsrekommendation

Endast ED-fria föräldradjur bör användas i avel.

SKKs generella rekommendation är att föräldradjurens genomsnittliga index vid parningstillfället (d.v.s. avkommans preliminära kullindex) ska vara större än 100, vilket innebär att avkommorna förväntas få ett index som är bättre än genomsnittet i rasen. Om den här rekommendationen följs kan den genetiska utvecklingen avseende ED förväntas gå åt rätt håll!

Patellaluxation (PL)

När knäskålen (patella) kan förflyttas (luxera) från sin normala position är det patellaluxation. Det kan konstateras genom en undersökning där veterinären känner på knäskålen. Patellaluxation är med stor sannolikhet ärftlig, men arvs gången har inte kunnat fastställas.

Målsättning

Patella luxation är inget problem hos finsk lapphund. Enligt SKK's statistik finns det endast 4st som har fått diagnosen patellaluxation de senaste 10åren. Målsättningen är att öka medvetenheten om att detta kan förekomma.

Avelsrekommendationer

Rasklubben rekommenderar inte att testa för patella då det inte är ett problem hos rasen. Om man trots det ändå väljer att testa sin hund är man skyldig att ta hänsyn till resultatet och då ska endast patella-fria föräldradjur användas i avel.

Epilepsi

Ett fåtal fall av epilepsi inom rasen har rapporterats. Det finns inga bra undersökningar som ger klara besked om nedärvningen av epilepsi. Orsaken är att det är svårt att få tillförlitliga diagnoser. Det har i sin tur att göra med att det finns många olika möjliga orsaker till kramper och de kan vara svåra eller omöjliga att särskilja. Tills vidare får vi nöja oss med att veta att det finns ärftliga former av epilepsi.

Avelsrekommendationer

Inte använda hundar i avel som har visat tecken på epilepsi. Generell rekommendation finns endast för den diagnostiserade hunden och inte för nära släktingar. Däremot kan varje uppfödare välja ett hårdare urval grundat på egna erfarenheter eller ovilja till risktagande.

Sköldkörtelrubbning

Efter att ha jämfört den senaste Agria Breed Profile mot de senare profilerna kan man se en ökning av sköldkörtelrubbningar.

1995-2006 1,2 gånger högre risk i förhållande till andra raser

2006-2011 1,6 gånger högre risk i förhållande till andra raser

2011-2016 2,0 gånger högre risk i förhållande till andra raser.

Det är möjligt att det finns flera olika orsaker till rubbningar av sköldkörtelfunktionen, men det tycks dock som om en del former har med autoimmuna störningar att göra. Med det menas att kroppens egna immunförsvar attackerar de egna aktiva vävnaderna och förstör dem. Man vet förhållandevis lite om de bakomliggande orsakerna till sådana rubbningar i kroppens normala funktioner. Därav ändrar vi inte de tidigare avelsrekommendationerna gällande sköldkörtelfunktion.

Avelsrekommendationer

Inte använda hundar i avel som har rubbningar av sköldkörtelfunktionen. Generell rekommendation finns endast för den diagnostiserade hunden och inte för nära släktingar. Däremot kan varje uppfödare välja att göra ett hårdare urval grundat på egna erfarenheter eller ovilja till risktagande.

Förekomst av reproduktionsproblem

Vi känner idag inte till att rasen har några reproduktionsproblem.

Mål

Beskrivning av kortsiktiga och långsiktiga mål

Den kortsiktiga målsättningen är att vi vill se en ökning av antalet inrapporterade sjukdomsanmälningar till avelskommittén. Ju fler sjukdomar som rapporteras in desto större chans är det för uppfödare att undvika risker vid planerade parningar eller vid utlåning av hanhund.

Finsk lapphund ses generellt som en frisk ras och den långsiktiga målsättningen är upprätthålla rasens hälsa samt att kontinuerligt stäva efter en ännu bättre hälsa. Vi ska med jämna mellanrum skicka ut hälsoenkäter för att studera om antalet sjuka individer ökar eller minskar inom de olika sjukdomarna.

Vi ska verka för att öka förståelsen om sjukdomar och nedärvning. Rasen är relativt ung i Sverige, men ökar fort i antal. Vi behöver göra en grundläggande utvärdering på hälsan hos finsk lapphund så att vi kan parera avelsdjuren utifrån detta. Genom att fortsätta att hålla seminarier och uppfödarmöten kommer det att öka kunskap och förståelsen. Det är viktigt att minnas att för att hålla rasen frisk krävs det att man upprätthåller en bred genetisk variation.

Strategier

För att nå målen ska vi via nyhetsbrev som går ut kontinuerligt till medlemmar och uppfödare, på klubbens hemsida och via facebook informera om vad som händer, för att nå ut till så många som möjligt. Vi ska fortsätta att uppmuntra och påminna ägarna hur viktigt det är för rasens framtid att de rapporterar in alla sjukdomsfall.

Under senare delen av 2013 gjordes en stor hälsoenkät som skickades ut till hundägare som har hundar födda under 2000-2012. Denna undersökning är den första som gjorts på rasen i Sverige. En uppföljning kommer att genomföras i slutet av år 2021 och det nya resultatet ska jämföras med resultatet från år 2013.

Mentalitet och funktion

Det finns idag två olika test som man nyttjar på rasen. Det ena är mentalbeskrivning hund (MH) och det andra är beteende- och personlighetsbeskrivning hund (BPH). 1994 började ett fåtal hundar att MH-beskrivas och görs fortfarande idag. BPH är en nyare beskrivning som utformats och har tagits i bruk av ett flertal hundar.

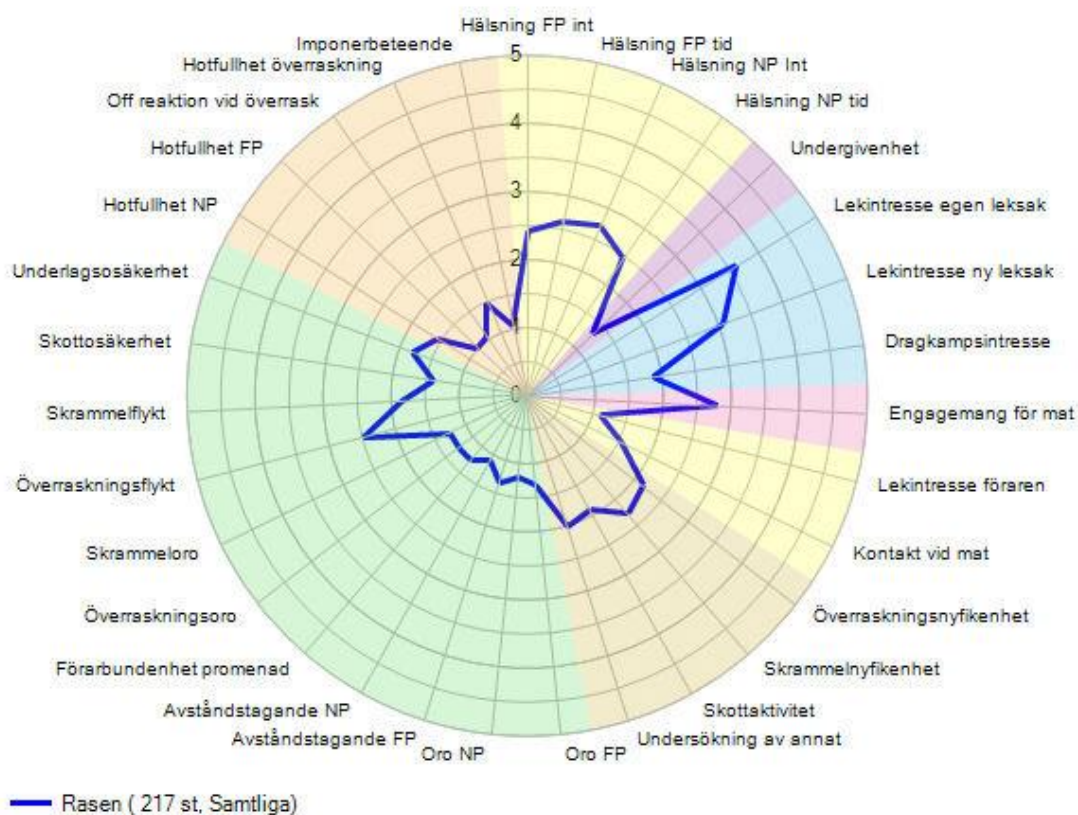
Beteende- och personlighetsbeskrivning hund, BPH

Beteende – och personlighetsbeskrivning hund, BPH, är som namnet anger en beskrivning av hundars mentalitet och personlighet. Den sker på en standardiserad bana där hunden får uppleva olika situationer. Beskrivningen startade 1 maj 2012 och i mars 2019 utgav Svenska kennelklubben en så kallad 200-analys. Det betyder att en utvärdering har gjorts när antalet beskrivna hundar uppgår till 200 st. Analysen är en sammanställning gjord på rasnivå.

Den "Sammanfattande beskrivningen" redovisar beskrivarens subjektiva uppfattning om en hunds personlighet. Forskning har visat att en subjektiv bedömning många gånger fyller ett värde och ofta fångar väsentliga delar av en hunds känslor och personlighet. Avsikten är att ge en mer övergripande bild av hunden, till exempel om den är trygg, glad i människor, energisk etc

Den "Sammanfattande beskrivningen" anger om hunden är: *Arg, Energisk, Glad i främmande människor, Lekfull, Ljudlig, Nyfiken*, och om den har en *Positiv attityd* och är *Trygg*. En skala i form av fem steg från inte alls (0) till mycket (4) används. Ett lågt värde innebär att hunden visar egenskapen i liten utsträckning medan ett högt värde innebär att hunden i hög grad uppfyller definitionen. Beskrivaren sätter ett kryss på den plast som upplevs beskrivande för hunden under den stund som den observeras i beskrivningssituationen. Även intryck från hunden mellan momenten inkluderas. De olika momenten som ingår i BPH finns att läsa om i "*Bilaga 3 - BPH*" i slutet av detta dokument eller på SKK's hemsida.

Nedan redovisas medelvärdet för den sammanfattande beskrivningen för samtliga hundar som deltagit på BPH. Värdena presenteras per födelseår och alltså inte per beskrivningsår. Det medför att medelvärdet för ett visst år kan förändras så snart en eller flera hundar födda det året deltar på BPH. Om värde saknas för ett specifikt år har inte någon hund född det året deltagit på BPH. I diagrammet redovisas medelvärdet på samtliga BPH beskrivna hundar av rasen från 2009-2018 och uträknade på faktiska värden.

Enligt diagrammet ovan kan vi se att lapphunden är en lekfull, nyfiken och matglad ras. Den visar inga tecken på att vara hotfull eller aggressiv.

RM = Rasmedelvärde

Moment	RM
Hälsning FP int	2,4
Hälsning FP tid	2,6
Hälsning NP Int	2,7
Hälsning NP tid	2,4
Undergivenhet	1,3
Lekintresse egen leksak	3,6
Lekintresse ny leksak	3,1
Dragkampsintresse	1,9
Engagemang för mat	2,8
Lekintresse föraren	1,1
Kontakt vid mat	1,5
Överraskningsnyfikenhet	2,2
Skrammelnyfikenhet	2,3
Skottaktivitet	1,9
Undersökning av annat	2

Moment	RM
Oro FP	1,3
Oro NP	1,2
Avståndstagande FP	1,3
Avståndstagande NP	1,1
Förarbundenhet promenad	1,2
Överraskningsoro	1,3
Skrammeloro	1,3
Överraskningsflykt	2,5
Skrammelflykt	1,8
Skottosäkerhet	1,4
Underlagsosäkerhet	1,8
Hotfullhet NP	1,5
Hotfullhet FP	1
Off reaktion vid överrask	1
Hotfullhet överraskning	1,5

Förklaring av färgkodning

Hälsning

Undergivenhet

Lekintresse

Matengagemang

Förarkontakt

Nyfikenhet

Rädsla/osäkerhet

Hot/aggressivitet

Mentalbeskrivning - MH

Mentalbeskrivning Hund (MH) innebär att hunden utsätts för en rad olika situationer samtidigt som hundens reaktioner beskrivs enligt ett fastlagt protokoll. I varje beskrivningsmoment används en skala från 1 till 5, där 1 innebär att hunden reagerar med låg intensitet och 5 innebär att hunden reagerar med hög intensitet. I MH görs endast en beskrivning av hundens reaktioner och alltså inte en bedömning eller

värdering av dessa. Hunden får känd mental status om den genomför samtliga delmoment (skott kan avstås) eller om beskrivaren avbryter. Om ägaren avbryter beskrivningen får hunden inte känd mental status. Hund som inte får känd mental status vid första beskrivningen får delta vid MH ytterligare en gång, d v s maximalt två gånger. Om två MH finns för en hund redovisas det senaste resultatet i Avelsdata. MH redovisas i form av spindeldiagram om rasen har 40 eller fler beskrivna hundar och minst 15 av vardera kön.

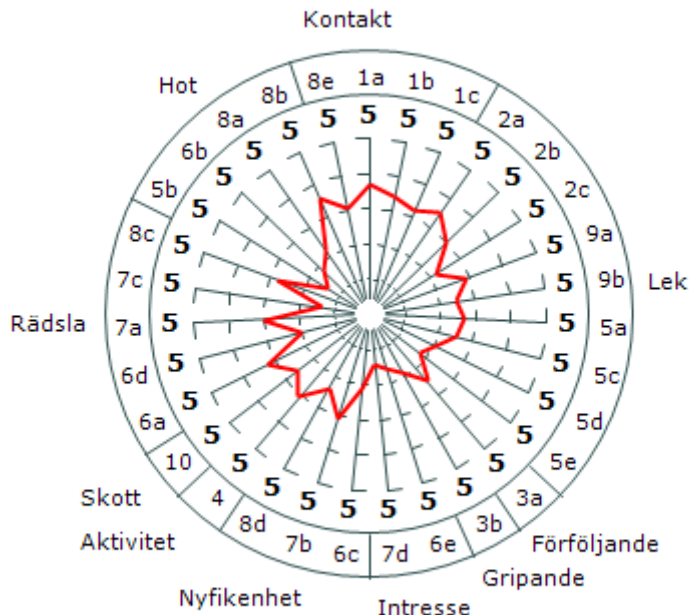
Före 2002-07-01 specificerades inte om hunden fått "Känd mental status" utan hunden fick "Genomförd MH". I Avelsdata har hundar med "Genomförd MH" räknats ihop med statistiken över hundar med "Känd mental status".

Registreringar och beräkningar avseende MH uppdateras varje natt. Medelvärdesberäkningarna varierar då nya resultat ständigt tillkommer.

Mer information kring momenten i MH finns att läsa i "Bilaga 4 - MH" i slutet av detta dokument eller på SKK's hemsida.

I diagrammet nedan redovisas medelvärdet på samtliga MH beskrivna hundar från 2009-2018 och uträknade på faktiska värden.

Faktiska värden

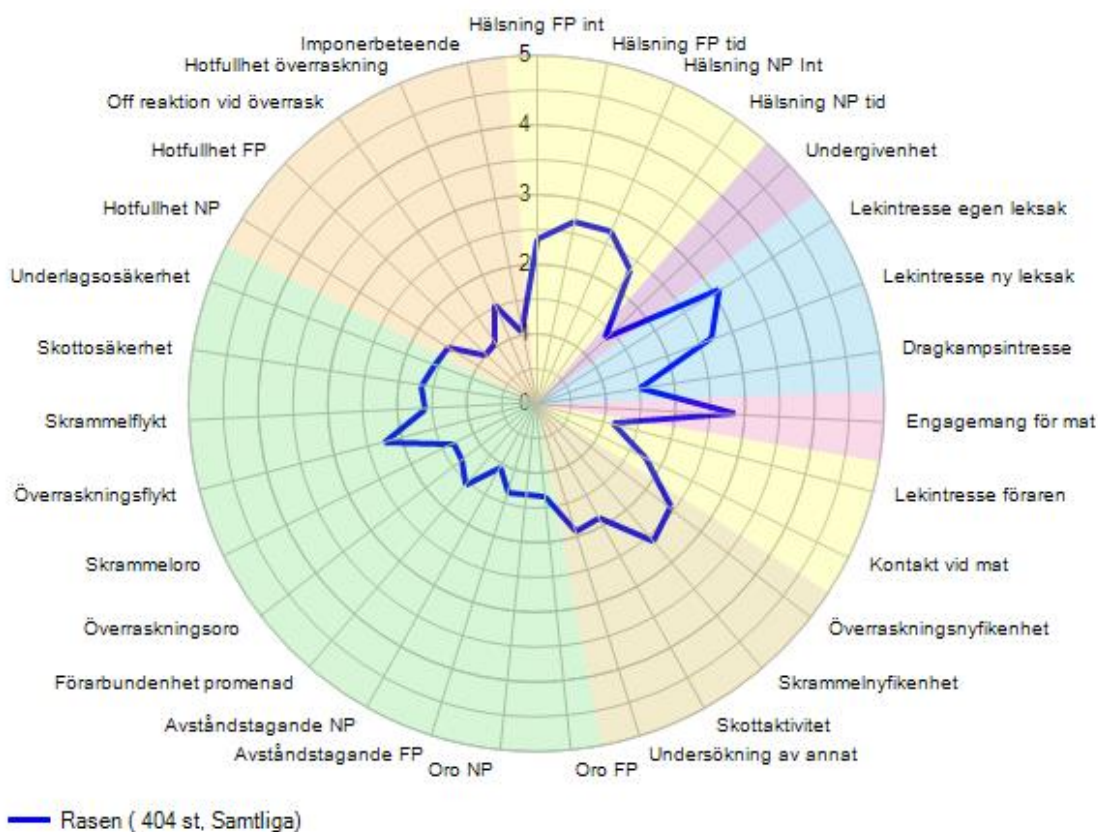
— Medelvärde (ras, 433 st, Samtliga)

Enligt diagrammet ovan för rasens medelvärde kan man se att rasen ligger i mitten på de flesta punkter. De punkter som sticker ut något är den sociala biten samt vaktinstinkt vid spöken.

Kod	Beskrivning	Medel
1a	Kontakt hälsning	3,7
1b	Kontakt samarb.	3,4
1c	Kontakt hantering	3,2
2a	Lek 1 leklust	3,5
2b	Lek 1 gripande	3,0
2c	Lek 1 grip/dragk	2,2
3a2	Förföljande	2,5
3b2	Gripande	1,9
4	Aktivitet	3,1
5a	Avst.lek intresse	2,7
5b	Avst.lek hot/aggr	1,4
5c	Avst.lek nyfiken	2,5
5d	Avst.lek leklust	2,0
5e	Avst.lek samarb.	1,8
6a	Överr. rädsla	3,2
6b	Överr. hot/agg	1,8
6c	Överr. nyfikenhet	2,1
6d	Överr. kv. rädsla	2,0
6e	Överr. kv. intr.	1,6
7a	Ljud rädsla	3,0
7b	Ljud nyfikenhet	3,1
7c	Ljud kv. rädsla	1,4
7d	Ljud kv. intresse	1,4
8a	Spöken hot/agg	2,2
8b	Spöken kontroll	3,6
8c	Spöken rädsla	2,8
8d	Spöken nyfikenhet	2,4
8e	Spöken kontakt	3,1
9a	Lek 2 leklust	2,9
9b	Lek 2 gripande	2,5
10	Skott	2,6

Enligt enkäten som skickades ut år 2013 var 26% (168st) av hanarna kastrerade. Av dessa kastreringar genomfördes 50% (84st) av dom pga. beteendemässiga orsaker. Det är lätt att anta att man med "beteendemässiga orsaker" menar aggressivitet eller stress. Om man studerar kommentarerna på enkäterna till varför de valde att kastrera pga. beteendemässiga orsaker är den vanligaste orsaken att man även äger en tik och upplever att hanen piper/gnäller vid löp eller att hanen "ändå inte ska gå i avel".

Om man studerar resultatet för BPH för hundar födda år 2000 - 2012 (som enkäterna gällde) ser man inga tendenser av aggressivitet, stress eller osäkerhet.

Diagrammet ovan visar rasens medelvärde för BPH för hundar som är födda år 2000 - 2012. Där ser man att lapphunden är en lekfull och nyfiken ras utan osäkra eller hotfulla tendenser.

Mål

I sitt arbete med att samla renfloeken måste lapphunden besitta sådan mentalitet att den är modig, vaken och alert så att den kan reagera på renarnas framfart men samtidigt vara lugn och trygg så att den inte skingrar renhjorden. Det är samtidigt dessa mentala egenskaper som gör den finska lapphunden så populär som sällskaps- och familjehund. En pigg och vaken hund med arbetslust som gärna söker kontakt med sin ägare. Den är samtidigt lugn och trygg och har förmåga att slappna av. Målet är att bevara denna mentalitet hos rasen även för framtiden.

Beskrivning av kortsiktiga och långsiktiga mål

Den kortsiktiga målsättningen är att öka antalet individer som genomför BPH eller MH med sin hund. Den finska lapphunden visar idag enligt BPH och MH en god mentalitet och den långsiktiga målsättningen är att bibehålla rasen trygg, nyfiken och lekfull.

Strategier

Prioriteringar och strategier för att nå målen

Genom att öka tillgänglighet och antal beskrivningar, blir det enklare att delta med sin hund. Samtidigt att informera hundägare och uppfödare vilken tillgång dessa beskrivningar är för rasen. BPH och MH är det enda mätbara verktyg som visar om rasens mentalitet förblir intakt eller om vi behöver arbeta mer med någon oönskad del i beskrivningarna. Uppfödare bör uppmuntra sina valpköpare att genomföra BPH/MH.

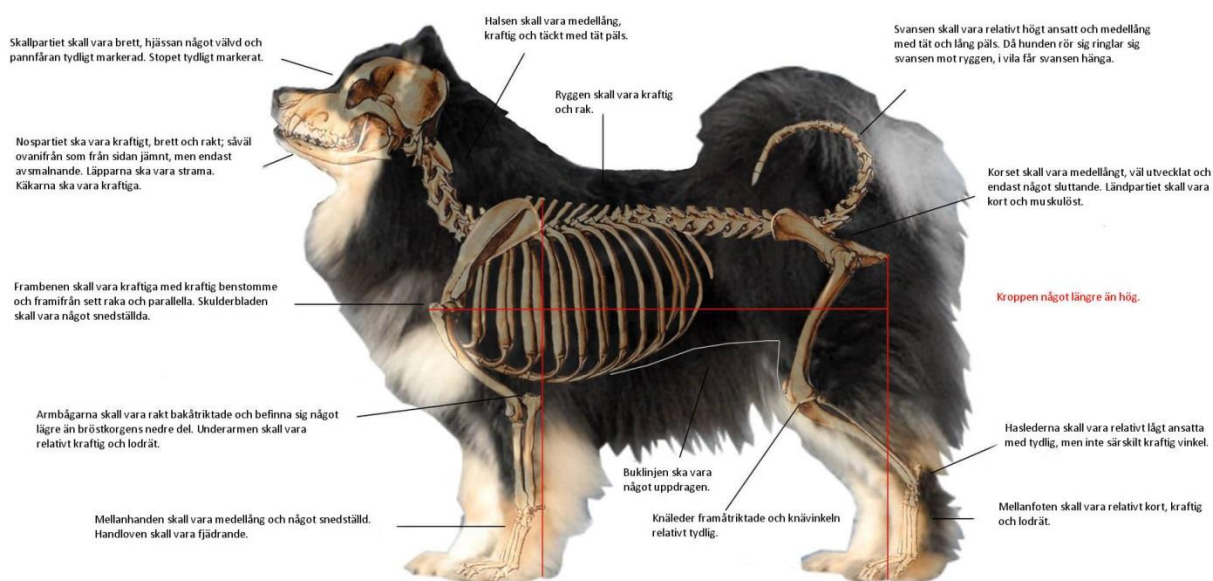
Under senare delen av 2013 gjordes en stor hälsoenkät som skickades ut till hundägare som har hundar födda under 2000-2012. Denna undersökning är den första som gjorts på rasen i Sverige. En uppföljning kommer att genomföras i slutet av år 2021 och det nya resultatet ska jämföras med resultatet från år 2013.

Exteriör

Nulägesbeskrivning

En finsk lapphund är en långhårig, kraftig och nästan kvadratisk hund med effektiva och vägvinnande rörelser. Moderata vinklar, parallella ben och väl samlade tassar gör det möjligt att arbeta under många timmar och i ett hårt klimat. Sporrar förekommer.

Det förekommer en del exteriöra svagheter hos rasen om man ser till domarnas utlåtanden på officiella utställningar. Om man ska göra en generell sammanställning av bland de vanligaste bristerna: lång kropp, tunn snipig skalle, bristfälligt stop, lågställdhet, lågt ansatt svans, bristfälliga vinklar och sluttande kors.

Mål

Beskrivning av kortsiktiga och långsiktiga mål

De kortsiktiga målen är att få fler hundar att ställas ut. Genom att få en exteriör bedömning på fler hundar blir det lättare för uppfödare att parera brister vid en planerad parning. De långsiktiga målen är att bevara den vackra rastyp vi har idag samt att hela tiden sträva efter att avkomman får en bättre exteriör än föräldradjuret. En hund som är korrekt byggd löper lägre risk att drabbas av skador pga. anatomiska brister.

Vi ska sträva efter en funktionell exteriör anpassat till hundens ursprung som vallande spetshund. Särskilt avseende ska fästas vid funktionsbehoven i förhållande till den lappländska miljön och dess klimat. Helhetsintrycket ska ge bilden av en kraftigt byggd hund i förhållande till sin storlek. Den ska ha strävt långt täckhår som skyddar mot väta och smuts och därtill en tät och riklig underull som isolerar mot köld och värme.

Strategier

Prioriteringar och strategier för att nå målen

För att nå målen bör uppfödare uppmuntra sina valpköpare att besöka en officiell utställning åtminstone 2-3 gånger. På så vis blir det lättare för uppfödaren att utvärdera kullen och det underlättar framtida avelsarbete.

Genom att hålla föreläsningar för uppfödare får de en större förståelse och kunskap om rasens anatomi. Detta bidrar i sin tur till att de lär sig att förbättra urvalet av avelsdjur till en hållbar och långsiktig raskvalitet.

SRFLs allmänna avelspolicy

Uppfödare som är medlem i Svenska Rasklubben för Finsk Lapphund ska sträva efter att:

- Alltid utgå från grundregeln att inte avla så att man riskerar lidande för hund och hundägare.
- Vid genetisk belastning överväga vad den specifika hunden tillför rasen.
- I värderingen av en enskild hunds avelsvärde väga in föräldrars och syskons status vad gäller hälsa och mentalitet.
- Att varje avelskombination bör vara unik.

Uppfödare har följande skyldigheter, att såväl tik som hane:

- ska vara minst 22 månader gamla vid parningstillfället.
- ska vara höftledsröntgade med UA, A, B eller C.
- med C endast får paras med fria höfter (d.v.s. UA, A eller B).
- bör ta hänsyn till avelshundarnas HD-index så att kombinationen uppnår ett preliminärt HD-index på minst 100.
- bör vara armbågsröntgade och ska då vara UA.
- bör ta hänsyn till avelshundarnas ED-index så att kombinationen uppnår ett preliminärt HD-index på minst 100.
- ska vara ögonlysta och inte visa tecken på PRA, annan ärftlig ögonsjukdom eller allvarlig defekt inom 24 månader vid parningstillfället.
- Avelsdjur har känd DNA-status för Prcd-PRA och Pompes (GSDII).
- Hund får inte ha mer än 25 avkommor innan den är 5 år och 50 avkommor under sin livstid.
- Hund som har eller haft gravt navelbråck ska inte användas i avel och avelsdjur bör väljas från så fria kullar som möjligt.
- Inavelsgraden bör inte överstiga 2,5% och får inte överstiga 6,25 % över fem generationer.
- Hund som själv diagnosticerats med autoimmun sjukdom eller har lämnat minst två avkommor med autoimmun sjukdom ska inte användas i avel. Hund med nära släkting ska inte användas i avel i kombination som också har nära släkting med autoimmun sjukdom. Med autoimmun sjukdom menas t, ex hypothyreos, Addison, epilepsi eller annan ärftlig sjukdom

Källor:

Agria Breed Profile 2011-2016
Agria Breed Profile 2006-2011
Agria Breed Profile 1995-2006

<https://finsklapphund.nu/rasen/avel-halsa/avelspolicy/>

SKK/Avelsdata

"SKKs avelskommitté informerar om genetiska tester" PDF-fil 20191024

Svartberg, K., Forkman, B., 2002. Personality traits in the domestic dog (*Canis familiaris*). Applied Animal Behaviour Science, 79, 133-155.

Svartberg, K., Tapper, I., Temrin, H., Radesäter, T., Thorman. S., 2005. Consistency of personality traits in dogs. Animal Behaviour, 69, 283-291.

Svartberg, K., 2005, A comparison fo behaviour int test and in everyday life: evidence of three consistent boldness-related personality trait in dogs. Applied Animal Behaviour Scinece, 91, 103-128.

Avelskommittèn består idag av Maria Alvehed (sammankallande), Katharina H Berg, Lovisa Fracke och Mikaela Kalitta.

Bilaga 1 - Katarakt

Katarakt

Med katarakt menas en grumling i ögats lins. I rasen har det diagnostiserats fyra huvudgrupper av katarakt; total katarakt, bakre polär katarakt, främre y-sömskatarakt och övrig partiell katarakt.

Total katarakt

Hela linsen är grumlig och hunden kan bara skilja mellan ljus och mörker, arvs gången är okänd.

Avelsrekommendation

Hund med total katarakt ska inte användas i avel. Generell rekommendation finns endast för den diagnostiserade hunden och inte för nära släktingar. Däremot kan varje uppfödare välja ett hårdare urval grundat på egna erfarenheter eller ovilja till risktagande.

Bakre polär katarakt

En grumling av linsen med typiskt utseende och läge i den bakre linsbarken, i den bakre polen. Placeringen av katarakten gör att hundens syn kan påverkas. Förändringen upptäcks ofta vid ett par års ålder, men kan dyka upp både tidigare och senare. Bakre polär katarakt kan leda till en total katarakt hos hunden. Arvs gången är okänd.

Avelsrekommendation

Hund med bakre polär katarakt bör inte användas i avel. Generell rekommendation finns endast för den diagnostiserade hunden och inte för nära släktingar. Däremot kan varje uppfödare välja ett hårdare urval grundat på egna erfarenheter eller ovilja till risktagande. En uppföljning av ögonen rekommenderas tidigast efter 6 månader.

Främre y-sömskatarakt

Utgörs av en eller flera grumlingar i de främre delarna av linsen. Främre y-sömskatarakt utvecklas fram till i linsen i ett område där linsfibrerna normalt möts i en nästan osynlig y-formad struktur (främre y-sömmen). Studier har visat att katarakten inte påverkar hunden märkbart. Arvs gången är okänd.

Avelsrekommendation

Hund med främre y-sömskatarakt kan användas i avel. Dock avråds från att para två sådana hundar med varandra. Rasklubben rekommenderar att en ögonlysning inte ska vara äldre än 24 månader vid parning.

Övre partiell katarakt

Denna grupp utgörs av de katarakter som inte stämmer in på de tre ovanstående formerna.

Avelsrekommendation

De flesta övriga partiella katarakter påverkar inte hundens seende och utgör därför inget avelshinder, men vissa former kan vara förstadier till total katarakt. Den ögonlysande veterinären kan oftast avgöra om katarakten påverkar möjligheten till hundens användning i avel.

Bilaga 2 - Retinal dysplasi (RD)

Retinal dysplasi (RD)

Retinal dysplasi är en ögonsjukdom där det sker en felaktig utveckling av näthinnan. Sjukdomen är inte utbredd hos rasen och det är endast ett fåtal individer som ögonlyses med RD per år.

Det förekommer fyra olika varianter av RD:

Lindrig retinal dysplasi/näthinneveck

Lindrig retinal dysplasi/näthinneveck är den lindrigaste formen av RD där endast något enstaka veck förekommer. Hundens syn påverkas normalt inte vid denna grad.

Avelsrekommendationer

Individer med lindrig retinal dysplasi/näthinneveck kan användas i avel men ska möta en fri partner.

Multifokal retinal dysplasi

Vid multifokal retinal dysplasi finns flera små områden med näthinneveck. Hundens syn påverkas normalt inte vid denna grad.

Avelsrekommendationer

Individer med multifokal retinal dysplasi kan användas i avel men ska möta en fri partner.

Geografisk retinal dysplasi

Vid geografisk retinal dysplasi finns större områden med näthinneförändringar. Hunden har med största sannolikhet synnedsättning.

Avelsrekommendationer

Geografisk retinal dysplasi ska inte användas i avel.

Total retinal dysplasi

Vid total retinal dysplasi har ögat drabbats av total näthinneavlossning. Detta medför blindhet.

Avelsrekommendationer

Total retinal dysplasi ska inte användas i avel.

Bilaga 3 - BPH

Momenten i BPH

Utifrån de reaktioner din hund visar vid de olika momenten får du en uppfattning om var den har sina starka sidor och under vilka omständigheter den kanske behöver stöd och uppmuntran.

Momenten i BPH utförs likadant för alla hundar. Beskrivningen är standardiserad, vilket är en förutsättning för att man ska kunna jämföra raser och hundar samt kunna göra utvärderingar. Följande moment ingår i BPH:

Moment 1. Främmande person

Här beskrivs hundens kontaktbenägenhet med en främmande person och hundens tendens till oro och/eller undvikande beteenden, hundens behov av att hävda sig eller att visa undergivenhet mot testledaren samt om hunden avvisar umgänget med aggression.

Moment 2. Föremålslek

Både hundägare och testledare leker med hunden. Momentet har två syften, dels att dokumentera lusten till föremålslek, dels hundens allmänna attityd i leken vilken inte behöver ha direkt koppling till intresset för föremål.

Moment 3. Matintresse

Hunden får prova att ta godbitar, såväl egna favoriter som av standardiserad modell, ur burkar vars lock antingen är öppna eller olika hårt åtskruvade. Syftet är dokumentera hur mycket hunden är villig att jobba för att nå sina matbitar och hundens allmänna intresse för mat.

Moment 4. Överraskning

En silhuett av en person i halvfigur reses hastigt upp 3 meter framför hunden när den kommer gående. Här iakttas och dokumenteras exempelvis hur arg och rädd hunden blir men också hur lätt den har att övervinna en negativ känslomässig upplevelse. Den tredje delen som dokumenteras är hur hunden klarar av att promenera förbi halvfiguren.

Moment 5. Skrammel

En metalltrumma med en kedja i genererar ett högt skramlande ljud som startar när hunden närmar sig. Hunden får upptäcka, undersöka och passera förbi trumman. Syftet är att undersöka hundens rädsla för ljud.

Moment 6. Närmande person

En person klädd i kappa, bredbrättad hatt och mörka solglasögon närmar sig långsamt hunden i etapper. När personen kommit inom ett visst avstånd vänder den sig om och står stilla. Hunden släpps fram för att undersöka och ta kontakt. Momentet ska mäta hundens reaktioner i möte med människor i situationer som ur hundens perspektiv kan upplevas som avvikande.

Moment 7. Underlag

Hunden och föraren går över ett nytt och oprövat underlag. Syftet är att mäta eventuell osäkerhet för att gå på annorlunda underlag.

Moment 8. Skott (valfritt moment)

Två skott avlossas cirka 50 meter från ekipaget, ett när hund och förare är i rörelse, ett när de står still. Syftet är att dokumentera eventuell reaktion vid skott, om det väcker positiv förväntan eller kanske osäkerhet.

Bilaga 4 - MH

Beskrivning av specifika egenskaper på MH

Socialitet

Beskriver hundens attityd vid möte med en främmande person; från reserverad och tillbakadragen (lågt värde) till aktivt hälsande och stor vilja att följa och hanteras (högt värde).

Nyfikenhet/Orädsla

Beskriver hundens reaktion vid överraskande eller okända händelser, och kan ses som ett mått på hundens allmänna "miljörädsla"; från undvikande och flyktbenägen med litet utforskande (lågt värde), till en undersökande och orädd attityd (högt värde).

Lekfullhet

Beskriver hundens allmänna intresse att leka föremålslekar med människor (exempelvis jaga efter kastade föremål och ha dragkamp); från litet intresse (lågt värde) till stort intresse (högt värde).

Jaktintresse

Beskriver hundens benägenhet att springa efter ett simulerat litet byte (relaterat till egenskapen Lekfullhet, och tycks inte vara ett säkert mått på hundens intresse att jaga efter levande vilt); från litet intresse (lågt värde) till stort intresse (högt värde).

Aggressivitet

Beskriver hundens benägenhet att visa hotbeteenden i plötsliga eller okända situationer – höjd svans, morningar, skall, rest ragg, utfall och bitförsök (en stabil egenskap i testsituationen men oklart vilken typ av aggressiv reaktion den motsvarar i andra situationer). Från liten tendens att visa hotbeteenden (lågt värde) till stor benägenhet att visa hotbeteenden (högt värde).